

Oulun kansainvälinen lasten- ja nuortenelokuvien festivaali

yleinen oppimateriaali teemoille

KIUSAAMINEN

Opettaja voi soveltaa tehtäviä eri-ikäisille 10-vuotiaista ylöspäin.

Oppimateriaalin on laatinut Leandra Ve Romey.

Taustaa

Kiusaaminen kehittyy usein niin sanotuissa "pakkoyhteisöissä", ympäristöissä, joita et ole itse valinnut ja joista et voi poistua omasta päätöksestäsi, esimerkiksi koulussa. Se ei tapahdu kiusatun henkilön luonteen vuoksi, vaan kyse on yhteisön rakenteellisesta ongelmasta.

Kiusaamista voidaan luokitella viiteen luokkaan (Heinz Leymann, 1995):

- Hyökkäys viestintämahdollisuutta vastaan, esimerkiksi kieltäytymällä yhteydenotosta.
- Hyökkäys sosiaalisia yhteyksiä vastaan, esim. jättämällä huomiotta.
- Hyökkäys sosiaalista asemaa vastaan, esim. levittämällä huhuja.
- Hyökkäys elämänlaatua vastaan, esim. antamalla heidän tehdä hyödyttömiä tehtäviä.
- Hyökkäys terveyttä vastaan, esim. fyysisen tai seksuaalisen vahingoittamisen (uhkaamisen) kautta.

Noin 7–12 prosenttia kaikista oppilaista on joutunut kiusatuksi jossain vaiheessa koulunkäyntiään, mutta kiusaamista tapahtuu myös opettajien välillä tai opettajien ja oppilaiden välillä. Nuoremmat oppilaat joutuvat useammin fyysisen häirinnän, vanhemmat oppilaat useammin epäsuoran kiusaamisen kohteeksi.

Kiusaamista tapahtuu, kun ihmiset tai ihmisryhmät yrittävät saada valtaa tai asemaa sosiaalisessa ympäristössä hyökkäämällä toisia vastaan. Usein se tapahtuu pitkän ajan kuluessa (vähintään kerran viikossa, yli 6 kuukauden ajan) ja koostuu useista toistuvista hyökkäyksistä. Kouluissa kiusaaminen tapahtuu aina luokkayhteydessä. Ympäröivällä yhteisöllä on erilaisia rooleja:

- Hyökkääjät ovat aktiivisia ja aloittavat kiusaamisen. He ottavat ryhmässä ohjat käsiinsä ja kannustavat kiusaamiseen.
- Hyökkääjän avustajat osallistuvat aktiivisesti kiusaamiseen, mutta eivät itse aloita sitä. He tukevat hyökkääjää.
- Passiiviset kiusaamisen tukijat ovat kiusaamista tarkkailevia, jotka eivät itse toimi, mutta tukevat hyökkäystä nauramalla tai kannustamalla.
- Sivulliset ovat tarkkailijoita, jotka eivät tue hyökkäystä, mutta eivät myöskään toimi sen lopettamiseksi.
- Etäiset ulkopuoliset eivät tarkkaile kiusaamista, mutta tietävät siitä eivätkä toimi kummankaan osapuolen tukemiseksi.
- Kiusaamisen uhrin
- Puolustajat tukevat uhria asettumalla hänen puolelleen ja toimimalla hyökkääjiä vastaan.

Ryhmäkeskustelu: Mikä on kiusaamista?

1. Kysymys: Mitä kiusaaminen tarkoittaa sinulle? Millaisia ovat kiusaamisen muodot?
2. Kysymys: Miksi ihmiset mielestäsi kiusaavat? Tapahtuuko sitä usein? Oletko nähnyt sitä tapahtuvan jossain?
- Tämän kysymyksen tarkoituksena on saada oppilaat ymmärtämään, että kiusaaminen ei ole harvinainen ilmiö, vaan sitä tapahtuu monissa sosiaalisissa tilanteissa.
3. Kysymys: Miten kiusaamista voi tapahtua? Onko se aina ilmeistä?
- Tämän kysymyksen tavoitteena on saada oppilaat ymmärtämään, että kiusaaminen ei välttämättä ole fyysistä, vaan sitä voi tapahtua monin eri tavoin.
4. Kysymys: Ovatko vain hyökkääjä ja uhri osa kiusaamista?
- Tämän kysymyksen tavoitteena on tehdä oppilaat tietoisiksi siitä, että kiusaaminen ei tapahdu koululuokasta tai harrastusryhmästä tms. irrallisena vain kiusaajan ja kiusatun välillä, vaan se vaikuttaa kaikkiin.

Ryhmätyö

5. Tehtävä: Miten voit estää kiusaamista tai puuttua siihen?
Oppilaiden tulisi tehdä tämä pienryhmissä (2–4 oppilasta per ryhmä) ja pohtia erilaisia lähestymistapoja:
 - Kiusaamisen ennaltaehkäisy
 - Kiusaamiseen puuttuminenOppilaat etsivät keinoja, joilla aktiivista kiusaamista voitaisiin joko ehkäistä tai puuttua siihen. Määrätyn ajan kuluttua ryhmät sekoittuvat ja esittelevät toisilleen ideansa. Tuloksista voidaan keskustella myös koko luokassa.

Ne voivat koostuvat seuraavista teemoista:

Kiusaamisen ennaltaehkäisy seuraavin keinoin:

- luokan säännöt ja normit
- Selkeä viestintä
- Ristiriitojen ratkaisutavat
- Positiivinen ryhmäkulttuuri
- Kaikkien osallistumisen mahdollistaminen
- Syrjivän käyttäytymisen tunnistaminen
- Toimintatavat (opettajat, vanhemmat, sosiaalityöntekijät, ...).

Kiusaamiseen puuttuminen:

- Suora kohtaaminen kiusaajan kanssa
- Epäsuora vastakkainasettelu tukemalla uhria ja palauttamalla luokkanormit ja -säännöt voimaan.

Itsenäiset tehtävät

6. Tehtävä: Mitä kiusaaminen tarkoittaa sinulle? Oletko kuullut jostain/nähty jotain aiemmin?

7. Tehtävä: Mitä seurauksia kiusaamisesta on uhrille / luokalle / kiusaajalle?

8. Tehtävä: Ketä pitäisit luokassasi suosittuna? Mikä tekee jostakusta suosittuna? Valitse 5 seuraavista väittämistä ja aseta ne paremmuusjärjestykseen 1–5. Voit myös lisätä omia väittämiäsi.

- Hänellä on paljon ystäviä
- Hänellä on hyvät arvosanat
- On hyvännäköinen
- Puhuu paljon luokassa
- Päättää, mitkä asiat ovat suosittuja juuri nyt
- Tekee säännöt
- On aina reilu
- Puolustaa aina muita
- Taistelee aina oikeudenmukaisuuden puolesta
- Kertoo avoimesti harrastuksistaan
- Pyrkii auttamaan muita

9. Tehtävä: Millaisia sääntöjä luokalla pitäisi olla kiusaamisen ehkäisemiseksi? Kirjoita 5 sääntöä, jotka ovat mielestäsi tärkeitä.

10. Tehtävä: Mieti elokuvaa/kirjaa/tarinaa, jonka olet hiljattain katsonut/lukenut/kuullut, jossa käsiteltiin kiusaamista. Millaisia rooleja eri hahmoilla oli? (esim. kuka oli etäinen ulkopuolinen, kuka oli sivustakatsoja, ...).

11. Tehtävä: Mistä kiusattu voi löytää apua?

- Tämä voi olla myös tehtävä, johon vastauksia voi etsiä internetistä: Mitkä ovat yhteystahojia tai paikkoja, jotka voivat auttaa, jos tarvitset jonkun, jolle puhua, eikä tätä henkilöä ole koulussa?

12. Tehtävä: Kirjoita kirje kiusaajalle/kiusaamisen uhrille. Mitä kertoisit heille? Miten voisit auttaa heitä jatkamaan arkea kiusaamisen jälkeen?